

Prekmentekst: Mark 2,18-28

Fariseerne og disiplene til Johannes holdt faste, og det kom noen til Jesus og spurte: «Både disiplene til Johannes og fariseernes disipler faster. Hvorfor gjør ikke dine disipler det?» Jesus svarte: «Kan bryllupsgjestene faste mens brudgommen er hos dem? Så lenge de har brudgommen hos seg, kan de ikke faste. Men det skal komme en tid da brudgommen blir tatt fra dem, og da, på den dagen, skal de faste. Ingen setter en lapp av ukrympet tøy på et gammelt klesplagg. For da vil den nye lappen rive med seg et stykke av det gamle plagget, og riften blir verre. Og ingen fyller ny vin i gamle skinnsekker. For da vil vinen sprengse sekkene, og både vinen og sekkene blir ødelagt. Nei, ny vin i nye skinnsekker!»

En gang Jesus gikk gjennom en kornåker på sabbaten, begynte disiplene å plukke aks der de gikk. Da sa fariseerne til ham: «Se der! Hvorfor gjør de det som ikke er tillatt på sabbaten?» Han svarte: «Har dere aldri lest hva David gjorde, da han var i nød og både han og mennene hans sultet? Han gikk inn i Guds hus, den gang Abjatar var øversteprest, og spiste skuebrødene, som bare prestene har lov til å spise; han gav også til dem som fulgte ham.» Og Jesus sa til dem: «Sabbaten ble til for menneskets skyld, ikke mennesket for sabbatens skyld. Derfor er Menneskesønnen herre også over sabbaten.»

Slik lyder Herrens ord.

Guds bud eller menneskers

Nå har vi hørt to fortellinger der Jesus på en finurlig måte blir kritisert for å bryte med tradisjonen og det som datidens troende mente var rett. Vi levde ikke da, og for noen kan dette virke fjernt og sært, men jeg tror nok flere av oss husker en tid da det var mange regler å holde for den som var kristen. Ikke skulle en spille kort, ikke skulle en danse, ikke skulle en bruke saks eller verktøy på en søndag. Mange lever etter disse reglene også i dag. Denne lista over forbud kunne gjøres mye lengre, og innholdet kunne variere fra sted til sted. Meningen er god og fra gammelt av var det en god forklaring på hvorfor.

Det er bare det at med tida overleveres forbudene fra generasjon til generasjon, men tidene skifter og den gode forklaringen følger ikke alltid med, eller den har kanskje gått ut på dato. Så sitter en igjen med et sett regler og bud som det ikke står noe om i Bibelen, og disse forbudene blir tilleggskrav for den som vil være kristen. I enkelte miljøer kan folk også dømme strengt de som ikke retter seg etter dette. Jeg kjenner til noen som har opplevd å bli dømt nord og ned i kristne miljøer fordi de har forbrutt seg mot slike menneskebud. Det var kanskje ikke ordene som dømte og stengte ute, men heller blick og hvissing andre imellom.

Det var slike tilleggskrav Jesus ble utsatt for i spørsmålet om faste og da disiplene plukket kornaks på sabbaten. Jesus holdt budene slik Gud har pålagt, men han rettet seg ikke etter de menneskelagde tilleggskravene. For fariseerne var både Guds bud og den senere tradisjonen med tilleggskrav like gyldige og bindende for alle.

Nå er det et hav av tid mellom den gang og nå. Da var evangeliet ennå ikke fullt ut kjent og folk levde under Moseloven og hadde stor respekt for fariseerne og de skriftlærde. Men i Det gamle testamentets skrifter hadde

profetene varslet en ny tid da Messias skulle komme. Jødene på Jesu tid hadde en forestilling om at Messias ikke ville komme før israelsfolket klarte å holde to sabbater etter loven og tradisjonen.

Tenk, bare to sabbater! Derfor var det så om å gjøre å oppdra folket til å leve etter disse budene og reglene. Tenk hvor nær de kunne være hvis nå alle bare kunne skjerpe seg og holde sabbaten, men så var det gjerne én eller to som tråkket i salaten og spolerte det hele.

Den gangen for lenge siden var det Jesus og disiplene. De tråkket rett ut i kornåkeren og plukket aks. Jødernes regler var slik at på sabbaten måtte ingen gå eller reise unødvendig, ingen måtte hente ved eller tenne ild, ingen måtte pløye eller høste og treske. I fariseernes og de skriftlærdes spissfindige tolkninger var å plukke og gni ut aks det samme som å høste og treske på en gang, i deres øyne to alvorlige brudd på budet om å holde hviledagen hellig.

Veien eller i veien

For disse måtte altså Jesus oppleves som et hinder. De ville nærme seg Gud, de ville ha med Gud å gjøre. De så ut til å ville unngå Jesus, selv om de ble trukket mot ham som en magnet med stadig nye stridsspørsmål – som for å sette ham ut av spill. Men Jesus syntes uovervinnelig. Alltid hadde han noe å si som gjorde dem målløse. Nå stod han, i deres øyne, i veien for den nye messianske tidsalderen.

Skal tro om ikke Jesus, for en del mennesker oppleves som å stå i veien, eller som et hinder også i dag. For mange er det greit nok å forholde seg til Gud. Gud kan man snakke om. Gud blir passe fjern og diffus, og svært få arresterer dagens mennesker om man har en høyst personlig oppfatninger om Gud, grepet ut fra sin egen tanke og fantasi. Ikke så rart etter som vi ikke lenger lever i en enhetlig kristen kultur, men med mange nye impulser utenfra.

Så kan man snakke om religiøsitet. Man kan snakke om kristendom, men Jesus ... det blir lett så innholdsbestemt og dogmatisk, så nært og fjernt på en og samme tid, for noen også utfordrende og involverende. Mange, også i miljøer utenfor kirken kan snakke om sin tro, men Jesus, hvilken plass har han i deres tro? Står han der, om ikke midt i åkeren, så midt i livet og spør om en avklaring? Noen kan oppleve det truende, og en blir usikker og svar skyldig.

Men det lar seg ikke gjøre å komme forbi Bibelens Jesus hvis man søker Gud. For den som måtte stå utenfor det nære, trygge forholdet til Gud, kan Jesus virke som et hinder. Bare at det finnes ingen vei til Gud uten gjennom Jesus. Han stod der midt i åkeren som symbolet på at veien til Gud gjennom å holde sabbatsbudet og andre bud er stengt. Det var ikke slik at den messianske tiden skulle komme når folket oppfylte loven eller holdt sabbatsbudet. Tvert imot var det slik at Guds Messias kom til et folk som brøt Guds bud, som tenkte mer på seg selv enn på andre, som var mer opptatt av å vise seg for mennesker enn å la seg ransake av Gud.

Slik er det også i dag. Jesus Kristus venter ikke på at vi skal oppfylle loven og lever opp til Guds krav i ett og alt. For slik er vi ikke noen av oss, ikke en eneste én. Derfor sier Jesus om seg selv: «Menneskesønnen er kommet for å oppsøke det som var fortapt, og frelse det.» Luk 19,10. Det var derfor Jesus kom. En frelser trenger vi alle sammen. Jeg tror det er

der det begynner, med en visshet om at vi trenger Jesus. Vi kommer ikke utenom, i alle fall hvis vi vil til himmelen og ha vår plass i Guds rike.

Jesus tolket sabbatsbudet for oss på denne måten: «Sabbaten ble til for menneskets skyld, ikke mennesket for sabbatens skyld.» Det kan skjelnes i Moseloven mellom moralloven, som er alle budene. For det andre seremonilovene, som har med forskrifter for ofringer i helligdommen og gudstjenester med mer å gjøre, og for det tredje sivilrettslige og strafferettslige regler for den gamle staten Israel.

Dette høres komplisert ut, men de to siste hørte den gamle pakts tid til, og gjelder ikke nå. Sabbatsbudet hører med til de ti bud, men hører også inn under det gamle Israels seremoni-lovgivning. Budet om sabbaten er det eneste av budene som ikke er bekreftet gjeldende i den nye pakt. Det nye testamentet lærer at vi har en kristen frihet i forhold til sabbatsbudet. «En holder den ene dagen for å være viktigere enn den andre, en annen mener at alle dager er like. Men enhver skal være fullt overbevist om sitt syn. Den som legger vekt på bestemte dager, gjør det for Herren.» Slik står det i Rom 14,5. Vi har altså en frihet så lenge vi lever åpen med det vi gjør for Gud.

Mennesker i de første kristne menighetene så behovet for en hviledag i uka. Meningen med budet var jo nettopp hvile. Sabbaten ble gitt da skaperverket var fullført, og Gud så på alt det han hadde gjort da han hadde skapt, og se, det var overmåte godt. Søndagen ble gitt da frelsesverket var fullført, og Herren Jesus sa, før han døde på korset: Alt er fullbrakt. Den store gledens dag var oppstandelsens dag, søndagen. Da samlet folk seg for å feire. Snart ble søndagen den nye gudstjenestedagen og den nye hviledagen, for troen trenger gudstjeneste og kroppen trenger hvile.

Nytt eller gammelt

Vi trenger ingen ny sabbat, men vi trenger hviledagen som en dag for gudstjeneste for vår egen skyld, og for hvile. Og hensynet til andre gjør at vi verner om helgefreden og roen på denne dagen. Det er en god skikk.

Det har som nevnt blitt mange strenge bud og forskrifter for søndagen i vår tradisjon, slik som det ble for jødene, som hadde sine forskrifter som ble samlet i deres Talmud.

Jesus ryddet opp i slike ting og skjelnet mellom Guds og menneskers bud. Guds bud er de som er gjentatt og bekreftet av Jesus og apostlene. Disse er vi forpliktet på den dag i dag. Sabbatsbudet, eller budet om hviledagen, er det eneste av de ti bud som har fått svekket betydning i Det nye testamentet. De ni andre er innskjerpet og utdypet i f.eks. Bergprekenen.

Med Jesus kom en ny tid. Den nye tida avløste den gamle. Jesus var den Messias folket ventet på. Derfor kalles han også Kristus som er det greske ordet for Messias. Det gamle og det nye kan ikke kombineres. Derfor fyller man ikke ny vin i gamle skinnsekker. De vil bli ødelagt, og vinen renner ut. Derfor setter man ikke en lapp av ukrympet tøy på et gammelt klesplagg. Da vil det revne. Det gamle og det nye passer ikke sammen. Det nye Jesus kom med lar seg ikke forene med det gamle som en mellomting mellom nytt og gammelt, eller som et lappverk. Det må være et enten eller.

Grunnlaget for menneskers frelse er ene og alene det som vi vet så godt om alle sammen, at Jesus sonet vår synd da han døde på korset. Så må vi, det enkelte menneske ta imot forsoningen med Gud og leve det nye livet vi fikk i dåpen. Åndens verk i våre liv er å gjøre oss mer og mer lik til Jesus.

Til dette store livslange prosjektet hører også et oppgjør i våre liv med alt det som Jesus og apostlene kaller for synd. Synd er alt som bryter med Guds bud og Guds vilje i våre liv. Til hjelp for å finne ut av hva som er synd og hva som er rett og godt, har vi fått formaningene. Fremfor alt finner vi disse i brevlitteraturen i Det nye testamentet. De nytestamentlige formaningene er ikke menneskebud, slike som vi finner i jødernes Talmud og overleverte menneskelige tradisjoner, men formaningene i Det nye testamentet er bindende for oss, slik budene er det. Jesus og apostlene har kalt oss til å leve etter dem.

Frihetssøndagen

Denne søndagen har fått navnet "frihetssøndagen" etter den friheten Gud har kalt oss til. I dåpsbefalingen gav Jesus et påbud om å døpe, men også en befaling om å gi opplæring i alt det som Jesus har pålagt sine disipler å holde. Friheten i Kristus er derfor ikke en frihet til å gjøre hva man vil. Så lenge man bryter med Guds bud blir man bundet, så lenge man tror på Jesus og lever etter budene, så opplever man friheten som kristen.

Det kan oppleves som et paradoks at frihet er å være bundet til Jesus. Men friheten får man aldri om man begynner i feil ende. Ingen blir kristne fordi man lever rett. Kristen er man først når Jesus får ta hånd om det som er gått i stykker i forholdet mellom oss og Gud. I Bibelen kalles det synd.

Vi må altså begynne i den rette enden, som er å søke Jesus og leve nær til ham i nådens og tilgivelsens fellesskap. Enten er vi da bundet til synden i en livsførsel som er i strid med Guds ord, og bundet til de følgene det får i tid og evighet, eller så er vi bundet til Jesus, og eier i troen det som er vår frihet, nåden og tilgivelsen, forsoningen med Gud og med hverandre, Ånden som bevirker Guds kjærlighet i oss og gjennom våre liv.

Rett nok bærer vi i oss også den gamle Adam, vår gamle natur som ikke vil det Gud vil. Også dette hører med til barnelærdommen og er en høyst erfarbar realitet. Men den gamle Adam skal vi ikke lyde, heller ikke alt det som djevelen hvisker oss i øret. Vi forsaker tross alt djevelen og alle hans gjerninger, og alt hans vesen, eller gjør vi ikke? Fristelsene ligger oss nær.

Jeg tenker at Jesus er vår fallskjerm, for å bli i et bilde. Den som hopper uten fallskjem, kan nok nyte å suse gjennom luften, få en stor adrenalinopplevelse og fokusere på det positive. Men neppe særlig lenge. Hans skjebne er beseglet. Han har ingen framtid.

Den derimot som har sin fallskjerm inntakt, kan nyte reisen på en annen måte, tenker jeg. Han vet han går inn for en trygg landing når tiden er inne. Frihet er å være bundet til Jesus for tid og evighet.

Ære være Faderen og Sønnen og Den Hellige Ånd, som var og er og blir én sann Gud fra evighet og til evighet.